

Sveriges Författarförbund - Sveriges Dramatikerförbund - Svenska Journalistförbundet - Sveriges Läromedelsförfattares Förbund - Konstnärernas Riksorganisation - Föreningen Svenska Tecknare - Föreningen Sveriges Konstantverkare och Industriformgivare - Svenska Fotografers Förbund - Föreningen Svenska Tonsättare - Föreningen Svenska Kompositörer av Populärmusik - Federationen Svenska Musiker - Svenska Teaterförbundet - Svenska Regissörsföreningen - Oberoende Filmars Förbund - Unionen - klubbarna vid Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion

KLYS

Konstnärliga
och Litterära
Yrkesutövares
Samarbets-
nämnd

Stockholm den 19 november 2014

Till Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Uppdatering och förtydligande av KLYS synpunkter när det gäller upphovsrättsutredningens slutbetänkande En ny upphovsrättslag SOU 2011:32

Presentation

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd - utgör genom sina femton medlemsorganisationer en samlad röst för ca 30.000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. För KLYS yrkesgrupper utgör upphovsrätten en förutsättning för att kunna verka och försörja sig på kulturområdet. Upphovsrätten ger stöd för att upphovspersoner och utövande konstnärer får rimliga ersättningar för nedlagt arbete, den ger dem inflytande över användningen av sina verk samt ger dem en stabil grund för konstnärlig frihet och integritet. Hur den framtida svenska upphovsrättslagstiftningen utformas har därför grundläggande betydelse för kulturskapares villkor.

Inledning

Under 2011 presenterade upphovsrättsutredningens sitt slutbetänkande En ny upphovsrättslag SOU 2011:32, som innehöll förslag till en ny svensk upphovsrättslagstiftning. Betänkandet utgjorde i första hand en redaktionell och språklig översyn av upphovsrättslagen (URL). KLYS lämnade ett gemensamt yttrande över förslaget i oktober 2011.

Eftersom det har gått några år sedan dess och eftersom det nu pågår ett arbete inom justitiedepartementet med att ta fram en lagrådsremiss utifrån utredningen och dess remissutfall, finner KLYS det angeläget att uppdatera och förtydliga våra synpunkter över utredningens förslag i denna del.

När det gäller de förslag som utredningen lade i delbetänkandet Avtalad upphovsrätt SOU 2010:24 ber vi dock att få återkomma i särskild ordning.

Allmänt

KLYS ställer sig fortfarande positiv till många av de förenklingar och förtydliganden i upphovsrättslagen som föreslås i utredningens slutbetänkande. Vi anser att den nya strukturen och kapitelindelningen i lagen i stort är logisk och användarvänlig och tror att upphovsrättslagen på detta sätt blir lättare att ta till sig för allmänheten. Det är angeläget att lagstiftningsarbetet fortskrider och inte stannar upp på en ny politisk ledning.

Begreppet *upphovsmannen*:

I sitt yttrande över utredningens förslag i oktober 2011 anförde KLYS att ett mer genusneutralt begrepp istället för *upphovsmannen* vore lämpligt i upphovsrättslagen. Vi landade dock i att godta utredningens förslag om att behålla begreppet *upphovsman* i URL då. Det har hänt en del när det gäller användningen av begreppet under de tre år som gått sen utredningen presenterades. Fler och fler använder sig av det mer könsneutrala begreppet *upphovsperson*, såväl i upphovsrättsavtalen som i andra sammanhang, t ex i media och i debatten. Kulturskaparnas egna organisationer använder också i allt högre utsträckning begreppet *upphovsperson* istället för *upphovsman*, bl a som ett led i en ökad medvetenhet kring jämställdhetsfrågor i upphovsrättsvärlden. I ljuset av *hen* och *en*-intåget i svenska språket ter det sig också aktuellt och relevant att nu överge begreppet *upphovsmannen* även i lagstiftningen.

KLYS föreslår därför att begreppet *upphovsman* byts ut mot det modernare och mer könsneutrala begreppet *upphovsperson* i den nya Upphovsrättslagen.

Rubriken *Verk som inte skyddas av upphovsrätt*:

När det gäller verk som inte skyddas av upphovsrätt föredrar KLYS alltså en annan rubrik än den som utredningen föreslagit. Istället för *Verk som inte skyddas av upphovsrätt*, som enligt oss är en missvisande rubrik, bör den lyda *Vad skyddas inte av upphovsrätt* eller *Undantag från upphovsrätt* alternativt *Undantagna från upphovsrätt*.

Begreppet *avstå* istället för *efterge* i den ideella rätten:

KLYS avstyrker alltså utredningens förslag om att byta ut termen *efterge* till termen *avstå* när det gäller den ideella rätten, eftersom termen *efterge* innefattar ett högre mått av aktivitet och specifikation än termen *avstå*, som av oss uppfattas mer som ett passivt godkännande. Den ideella rätten är unik för upphovsrättslagen och ger den enskilde kulturskaparen en särskild ställning, genom att den bara kan *efterges* under vissa förutsättningar. Utredaren gör dock bedömningen att det väl inarbetade begreppet *efterge* bör bytas ut mot det enligt KLYS mycket vagare begreppet *avstå*.

Begreppet *efterge* är viktig för att behålla den ideella rättens särart. Den ideella rättens speciella skyddsfunktion och värde för den enskilde upphovspersonen eller utövaren ska inte underskattas. Vi menar att en förändring i den föreslagna riktningen skulle skapa osäkerhet när det gäller befintliga avtalsförhållanden och försätta den enskilde kulturskaparen i en svagare ställning.

När det finns en bestämmelse som ger möjlighet att *efterge* ideell rätt, måste det tas i beaktande vid vilken tidpunkt ett sådant eftergivande bör göras och i ljuset av det, hur terminologin är utformad och allmänt ska tolkas. Mot denna bakgrund anser KLYS att begreppet *avstå* antyder att eftergiften görs tidigare och riskerar att bli en mer allmän sådan i ett avtal. Termen *efterge* däremot implicerar att upphovspersonen, när hen fattar beslut om att *efterge* något i sin ideella rätt, vet exakt vad det är hen *efterger*, d v s det sker när eftergiften är överblickbar.

Tendensen på den upphovsrättsliga avtalsmarknaden är att rättighetsupplåtelse blir bredare och bredare, där det för en enskild kulturskapare är mycket svårt att urskilja vad som egentligen innefattas i dem. I ett sådant perspektiv är kravet på att ideella rättigheter bara kan *efterges* i viss begränsad omfattning ett för upphovspersonen/utövaren mycket värdefullt krav. Att istället införa begreppet *avstå* är enligt oss en urvattning och passivisering av det som bör krävas.

Vidare vill vi hänvisa till den relativt lilla rättspraxis som utvecklats på området. En begrepps-förändring av det slag som föreslås riskerar att leda till onödiga tvister i domstol.

Begreppet *begränsningar* istället för *inskränkningar*:

KLYS avråder även fortsättningsvis från att begreppet *inskränkningar* byts ut mot begreppet *begränsningar* i den nya URL. Vi anser att ordet *begränsningar* är lösare i konturerna än ordet *inskränkningar*. Vi förordar att lagstiftaren behåller begreppet *inskränkningar*, som tydligare uttrycker att det handlar om noggrant avgränsade och specifika nyttjanden.

Det finns också en skillnad i riktning mellan de båda begreppen. *Begränsningar* kan göras åt flera håll, medan en *inskränkning* endast kan göras åt ett håll. KLYS anser dessutom att utredaren inte på ett övertygande sätt motiverar nödvändigheten av en ändring när det gäller detta begrepp. Det finns enligt oss inte heller tillräckligt underlag för att hävda att begreppet "*begränsningar*" skulle ha mer stöd i etablerad internationell terminologi.

Utredaren påstår att begreppet *begränsningar* betyder samma sak som *inskränkningar* och att förändringen inte innebär någon materiell förändring av lagen. Men om dessa två begrepp betyder samma sak kan man fråga sig varför begreppet *inskränka* fortfarande används i utredningens förslag till 5 kap 5 § 2 st första meningen och inte begreppet *begränsa*. Är det ett förbiseende eller är det så att *inskränka* i detta fall faktiskt har en annan innebörd?

Språklig inkonsekvens som inte tas upp av utredaren:

Vi vill också återigen lyfta fram en språklig inkonsekvens i URL, som utredaren inte berör i betänkandet. Det gäller bestämmelsen i 4 kap 6 § URL om framställning av exemplar m m till personer med funktionsnedsättning. I bestämmelsens 2 st 1 punkt finns uttrycket *överföring av exemplar*, fortfarande kvar. Eftersom det inte är möjligt att överföra *exemplar* av verk, bör uttrycket ändras i paragrafen.

För KLYS

Ulrica K Lörelius

Verksamhetsledare